

DOKUMENTY DOTYCZĄCE EMIGRACJI POLAKÓW Z PARYŻA W BIBLIOTECE „V.A. URECHIA” W GAŁACZU

Bibliotekę Powiatową „V.A. Urechia” w Gałaczu założył w 1889 r. profesor uniwersytecki i akademik Vasile Alexandrescu Urechia (1834-1901)¹. Prywatna biblioteka fundatora (składająca się ze starych księgozbiorów, w tym inkunabułów, rycin, luźnych kart, map, fotografii, dokumentów muzealnych: medali, monet, dzieł sztuki, eksponatów archeologicznych), a także jego późniejsze darowizny (do końca życia) stanowiły podstawę późniejszego rozwoju biblioteki. Dzisiaj, pod względem wartości zbiorów, Biblioteka „V.A. Urechia” jest jedną z najważniejszych bibliotek publicznych w Mołdawii.

W Dziale Zbiorów Specjalnych przechowywanych jest kilka tomów drukowanych w dawnych polskich ośrodkach drukarskich², a w archiwum tych Zbiorów znajduje się list poetki Kazimierzy Hłakowiczówny³ oraz teczką z dokumentami dotyczącymi „Korespondencji emigracji polskiej w Paryżu 1810-1888”⁴. W rzeczywistości istnieje ponad 50 jednostek archiwalnych, zróżnicowanych pod względem treści (brulion broszury, listy, zaproszenia, certyfikaty, noty płatnicze wydane przez wydawnictwa, pisma okólne, fragmenty gazet), napisanych

¹ Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române 1866-2016. Dicționar*, Partea a II-a (M-Z), Ed. a 5-a revăzută și adăugită, (Bukareszt: Editura Academiei Române, 2016), 773-774.

² Olimpia Mitric, „Cartea poloneză în Colecțiile Speciale ale Bibliotecii „V.A. Urechia” din Galați (Polska książka w kolekcjach specjalnych Biblioteki im. V.A. Urechia w Gałaczu)”, w: *Polsko-rumuńskie związki historyczne i kulturowe. Materiały z sympozjum/ Legături istorice și culturale polono-române. Materialele simpozionului*, red. Stanislava Iachimovschi, Elżbieta Wieruszewska-Calistru (Suczawa: Związek Polaków w Rumunii, 2013), 349-353.

³ Olimpia Mitric, „O scrisoare necunoscută a Kazimierei Hłakowiczówna, la Galați (Nieznany list Kazimierzy Hłakowiczówny w Gałaczu)”, [w:] *Wielowiekowe bogactwo polsko-rumuńskich związków historycznych i kulturowych / Bogăția multiseclară a legăturilor istorice și culturale polono-române*, red. Henryk Walczak, Stanislava Iachimovschi, Elżbieta Wieruszewska-Calistru (Suczawa: Związek Polaków w Rumunii, 2014), 306-311.

⁴ Arhiva XVI. Inv. 445.704-G.

w języku francuskim (głównie), polskim, niemieckim i rosyjskim. Niektóre listy, takie jak listy generała Józefa Bema (cenionego przez Rumunów za jego działania wojenne w Siedmiogrodzie w 1848 i 1849 r.) były obecne na wystawach, o czym świadczą zachowane w teczce etykiety. Jeśli chodzi o korespondencję, warto zauważyć, że koperty z pieczęciami i znaczkami z tamtego okresu są generalnie dobrze zachowane. Kilka dokumentów nie jest związanych z emigracją polską, jak na przykład krótki raport wojskowy o sytuacji na froncie (Włochy, Dazio) od generała brygady Gudina (Cesar Charles Etienne Gudin de la Sablonniere) do generała dywizji Lecourbe (Claude-Jacques) (strony 44-44v, w teczce). Najstarsze dokumenty pochodzą z końca XVIII stulecia. Chociaż w większości są to dokumenty prywatne, opatrzone są podpisami osobistości z polskiej Emigracji. Trafiając do zbiorów bibliotecznych, dokumenty te stały się przedmiotem badań i źródłem informacji dla historyków, historyków literatury czy bibliologów. Brak jest wzmianki o ich pochodzeniu; naszym zdaniem, nawet w obecnej formie (z kilkoma wyjątkami), mogły zostać zakupione u paryskiego antykwariusza lub księgarza/wydawcy. Wiadomo, że profesor Vasile Alexandrescu Urechia był zainteresowany odkryciem i publikacją dokumentów i utrzymywał stałe kontakty z wieloma europejskimi antykwariuszami, zwłaszcza we Francji, Hiszpanii i Austrii.

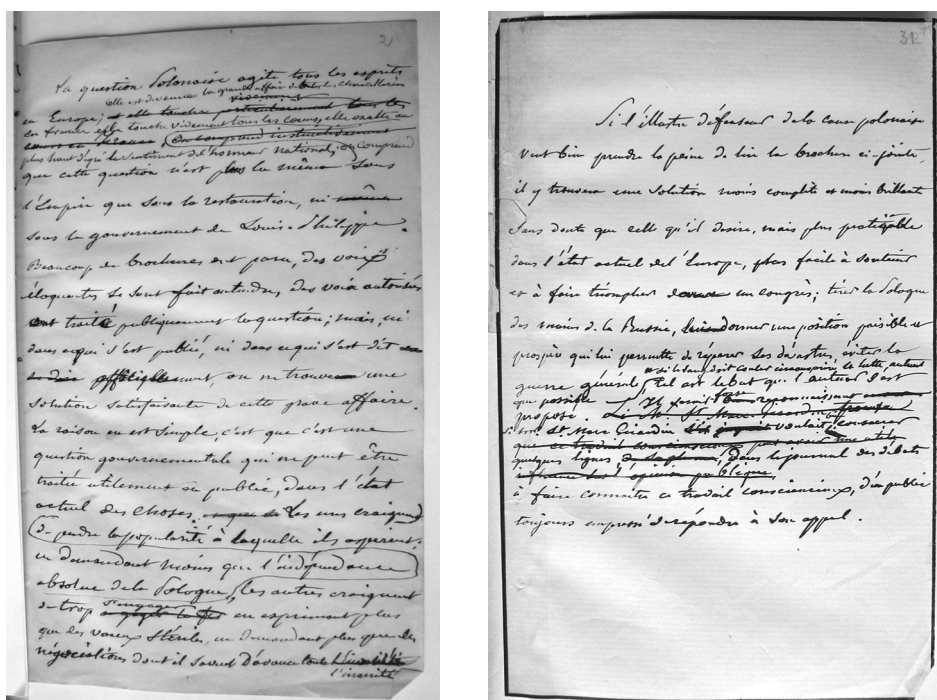
Na uwagę zasługują dokumenty opatrzone podpisami tak uznanych postaci, jak: generałowie Józef Dwernicki, Józef Bem, Antoni Ostrowski; pianista i kompozytor Antoni Kątski; uczeni i publicyści Ksawery Bronikowski, Leonard Niedźwiecki i Leonard Chodźko.

Pierwsze trzydzieści jeden stron stanowi brulion anonimowej broszury (niektóre strony są błędnie oprawione i ponumerowane), nieopatrzonej tytułem i datą. Zainteresowanie budzi jej zakończenie, w którym podsumowano cel jej druku:

Si l'illustre défenseur de la cause polonaise veut bien prendre la peine de lire la brochure ci-jointe, il y trouvera une solution moins complète et moins brillante sans doute que celle qu'il desire, mais plus praticable dans l'état actuel de l'Europe, plus facile à soutenir et à faire triompher [dans?] un congrès; tirer la Pologne des mains de la Russie, lui donner une position paisible et prospère qui lui permette de réparer ses désastres, éviter la guerre générale et si le sang doit couler [...] la lutte, autant que possible, tel est le but que l'auteur s'est proposé. Il serait forte reconnaissant si Msr. St. Marc Girardin⁵ voulait consacrer quelques lignes dans le Journal des Débats à faire connaître ce travail consciencieux, d'un public toujours pressé de répondre à son appel⁶.

⁵ Saint-Marc Girardin (1801-1873), krytyk literacki w „Journal des Débats” i „Revue des Deux Mondes”, profesor na Sorbonie, akademik, francuski polityk. W: *La Grande Encyclopédie. Inventaire raisonné des sciences, des lettres et des arts par une Société de savants et de gens de lettres sous la direction de MM. Berthelot*, tome vingt-neuvième (Paris, H. Lamirault, [1886-1902]), 212-213.

⁶ Pani Adriana Gheorghiu, nasza przyjaciółka, była bardzo uprzejma, zapewniając

Il. 1-2. Pierwsza i ostatnia kartka brulionu broszury

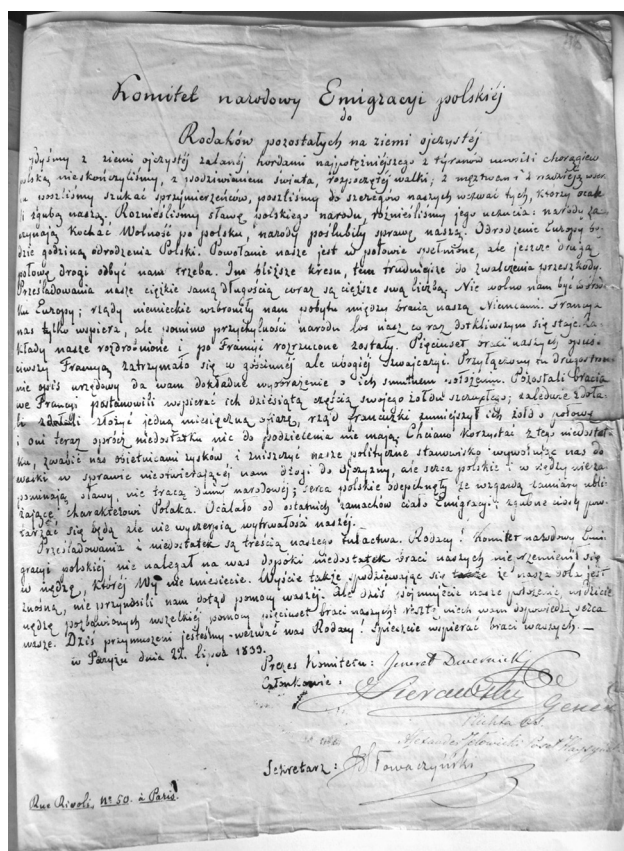
W tym przypadku może to być tekst broszury, opublikowanej 20 listopada 1854 r. i skomentowanej tego samego dnia przez niezłomnego przyjaciela Polaków, francuskiego literata i polityka Saint-Marca Girardina⁷ (Il. 1-2) Wiele napisano o kulturowym i historycznym znaczeniu broszur wydanych przez Wielką Emigrację w Paryżu. Biblioteka Polska w Paryżu, założona w 1838 r., była głównym ośrodkiem gromadzenia i przechowywania tych broszur. Obecnie zbiór ten liczy około 90.000 broszur ulotnych⁸.

Jedno z ręcznie napisanych i powielonych pism okólnych (strona nr 48 w tecze) zostało napisane w Paryżu, 22 lipca 1833 r., jak wskazuje tytuł (*Komitet Na-*

odczytanie i tłumaczenie tekstów z języka francuskiego. Składamy jej za to serdeczne podziękowania.

⁷ Saint Marc Girardin, „France. Paris 19 novembre”, *Journal des Débats Politiques et Littéraires*, 20.11.1854, dostęp 10.07.2025, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k450364h>.

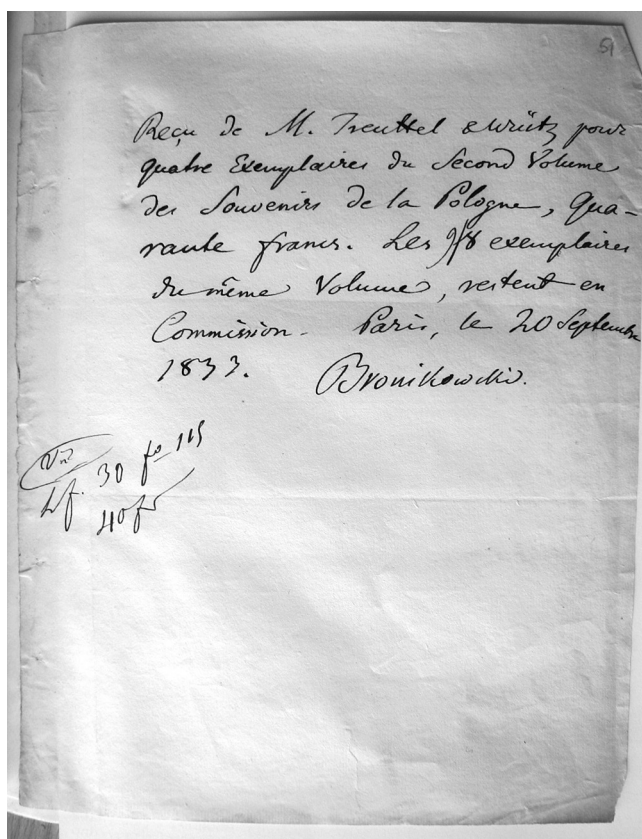
⁸ Witold Zahorski, „Charakterystyka księgozbioru Biblioteki Polskiej w Paryżu”. Referat wygłoszony na XXVI sesji Stałej Konferencji MABPZ – Kraków 2004, dostęp 07.07.2025, <https://www.mabpz.org/publikacje/charakterystyka-ksiegozbioru-biblioteki-polskiej-w-paryzu>.

II. 3. Odezwa Komitetu Narodowego Emigracji Polskiej do Rodaków pozostałych na ziemi ojczystej, wydana w Paryżu, dnia 22 lipca 1833 r.

rodowy Emigracji Polskiej do Rodaków pozostałych na ziemi ojczystej), w celu uzyskania bardzo potrzebnej pomocy: „Komitet Narodowy Emigracji Polskiej nie nalegał na was dopóki niedostatek braci naszych nie przemienił się w nędzę, której Wy nie zniesiecie”. Głównym celem tej organizacji politycznej Wielkiej Emigracji, istniejącej w latach 1832-1834, było jednoczenie sił emigracji polskiej i wspieranie walki o niepodległość. Podpisy na dokumencie są oryginalne. Jej prezesem był generał Józef Dwernicki⁹, a członkami m.in. Sierawski, generał brygady; Plichta André; Aleksander Jełowicki, poseł; G. Słowaczyński, sekretarz. (II. 3).

⁹ Bronisław Pawłowski, Józef Dutkiewicz, „Dwernicki Józef”, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 6 (Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1948), 19-22.

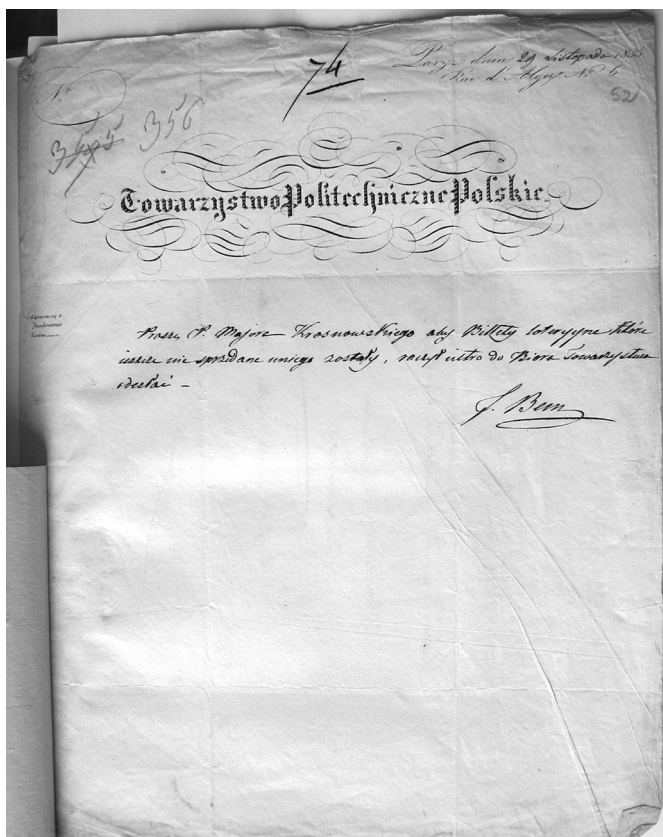

II. 4. List Ksawery Bronikowskiego, z 20 września 1833 r.

Kolejna wybrana karta (nr 51 w teczce) to autograf Ksawerego Bronikowskiego (1796-1852), (uczestnika rewolucji listopadowej, znanego i płodnego publicysty)¹⁰ z datą 20 września 1833 r., potwierdzający otrzymanie kwoty 40 franków od renomowanego międzynarodowego wydawnictwa (z rozległą siecią księgarń) Treuttel & Würtz za cztery egzemplarze drugiego tomu zbiorowego wydawnictwa (czasopismo) „Souvenirs de la Pologne”¹¹, którego był współredaktorem. (II. 4).

¹⁰ Helena Więckowska, „Bronikowski Ksawery”, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 2 (Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1936), 468-470.

¹¹ Pełny tytuł: „Souvenirs de la Pologne, historiques, statistiques et littéraires publiés par une reunion de litterateurs polonais. Paris, au Bureau des Souvenirs [...]” imprimerie et fonderie de A. Pinard [...] à Paris, 1833, w: *Bibliografia polska XIX stulecia* przez K. Estreichera, t. 4 (R-U) (Kraków: Akademia Umiejętności, 1878), 315.

Il. 5. Krótki list generała Józefa Bema, z 29 listopada 1835 r.

Spośród wspomnianych wyżej autografów generała Józefa Bema (1794-1850)¹² z okresu jego pobytu w Paryżu wybrałam mini list zlokalizowany i datowany (Paryż, 29 listopada 1835 r.), zanotowany na kartce (nr 52 w teczce) z pięknym nagłówkiem Polskiego Towarzystwa Politechnicznego. Jest on adresowany do majora Krosnowskiego (być może Adolfa Krosnowskiego) w sprawie pewnych biletów loteryjnych. Można jednak przypuszczać, że – biorąc pod uwagę ówczesną sytuację polityczną – notatka ta mogła mieć charakter tajny lub zawierać ukryte znaczenie. Brzmi ona następująco: „Proszę P. Majora Krosnowskiego aby Billety loteryczne, które jeszcze nie sprzedane u niego zostały, raczej jutro do Biura Towarzystwa odesłać. J. Bem”. (Il. 5).

¹² Wacław Tokarz, „Bem Józef Zacharjusz”, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 1 (Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1935), 416-419.

Z kolei z korespondencji Antoniego Ostrowskiego (1782-1845)¹³, generała i senatora Palatynatu, dowódcy Gwardii Narodowej Warszawskiej w roku 1831, warto wyróżnić list i zaproszenie wysłane z jego rezydencji w Wersalu. List, datowany na 19 lutego 1837 r., adresowany jest do niejakiego pana Cranenthalla, bliskiego przyjaciela dyrektora Specjalnej Szkoły Wojskowej w Saint-Cyr¹⁴ i zawiera prośbę o wypożyczenie z biblioteki tej szkoły dwóch podręczników artyleryjskich dla syna generała, Józefa, „młodego polskiego artylerzysty”: *Manuel d'artillerie* par Bonaparté (Louis)¹⁵ i *Manuel d'Artillerie publié à Strasbourg par les officiers de l'arme approuvé par le g[énéral] d'Anthouard*¹⁶. Kilka zdań autografu kontynuuje wydrukowany tekst (strony nr 62r-62v w teczce), skierowanego 25 listopada 1838 r. do hrabiego de Peyronnet¹⁷, oficjalnego zaproszenia do udziału w rocznicy polskiej rewolucji narodowej 29 listopada. Dla pełniejszego obrazu źródła przytaczam jego treść:

Conformément à la résolution prise à l'époque du premier anniversaire de la révolution nationale polonaise du 29 Novembre, j'ai l'honneur de Vous prier de vouloir bien assister à la commémoration fraternelle et sympathique de cet anniversaire. On se réunira, jeudi, 29 Novembre 1838 à 7 heures précises du soir dans le Salon de Mars, rue du Bac, No 75. À onze heure et demie on se réunira dans l'Eglise de Saint-Germain-des-Près, pour entendre la messe, dans la Chapelle du tombeau de Jean-Casimir.

Na przedniej stronie zaproszenia znajduje się jeden z herbów Komitetu Narodowego Polskiego: zjednoczone flagi Francji i Polski z ich symbolami (galijski kogut z dewizą: „Liberté, Ordre Public”; biały orzeł w koronie, jeździec z mieczem i tarczą z dewizą: „Liberté, Intégrité, Indépendance”, a wewnątrz herbu, na tle promieni, nazwiska bohaterów narodowych XIX wieku: „Kościuszkowski, Dombrowski, Poniatowski”, nad nimi korona ozdobiona gwiazdami. Jest to herb

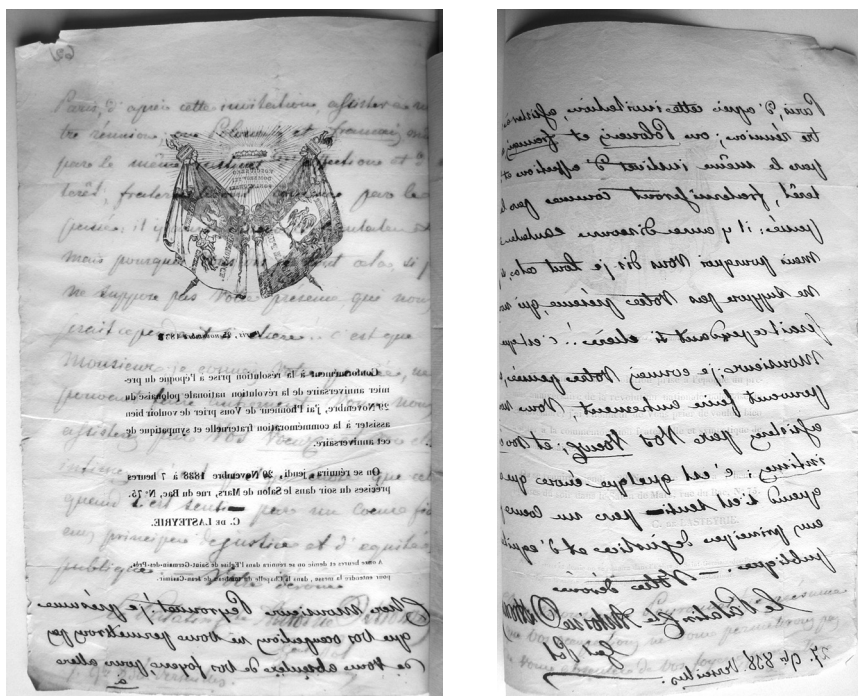
¹³ Władysław Zajewski, „Ostrowski Antoni Jan h. Rawicz”, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 24 (Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk: Polska Akademia Umiejętności, 1979), 546-550.

¹⁴ Obecnie Liceum wojskowy w Saint-Cyr, dostęp 08.07.2025, <https://www.terre.defense.gouv.fr/lycee-militaire-saintcyr-ecole/presentation-du-lycee-militaire-saint-cyr>.

¹⁵ Louis Napoleon Bonaparte (1808-1873), prezydent II Republiki Francuskiej (1848-1852), cesarz Francji Napoleon III (1850-1870), w: *Grand Larousse en 10 volumes*, vol. 7, (Paris: Librairie Larousse, 1990), 2139-2140.

¹⁶ Charles Nicolas d'Anthouard de Vraincourt (1773-1852), francuski generał dywizji. Zob. Chaix d'Est-Ange, Gustave, *Dictionnaire des familles françaises anciennes ou notables à la fin du XIXe siècle*. T. Ier. 1903, 253-254, dostęp 09.07.2025, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k1119943/f267.item.r#>.

¹⁷ Charles Ignace comte de Peyronnet, znany również jako Pierre-Denis de Peyronnet (1778-1854), francuski polityk. Zob.: *Grand Larousse en 10 volumes*, vol. 8, (Paris: Librairie Larousse, 1990), 2371.

Il. 6-7. Zaproszenie Antoniego Ostrowskiego do pana Peyronneta,
z 25 listopada 1838 r.

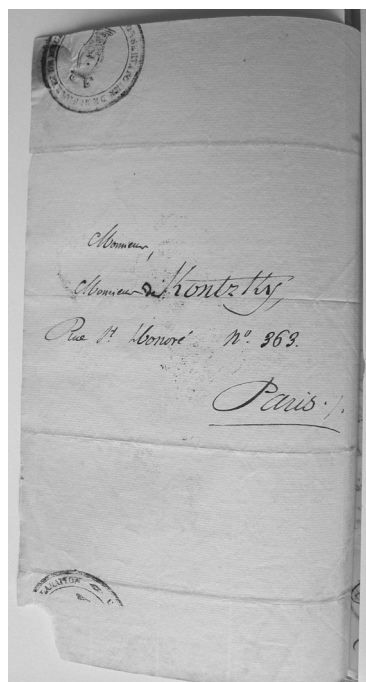
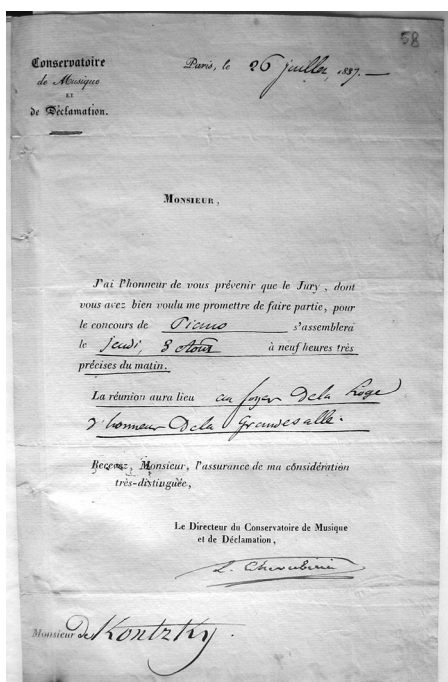
używany przez historyka Joachima Lelewela w dwujęzycznym dziele *Les polonais dispersés en Europe* (Paryż, 1831), poświęconym prezentacji statutu Komitetu Narodowego Polskiego¹⁸. W pierwotnej formie możemy go także odnaleźć w *Katalogu wystawy pamiątkowej poświęconej generałowi Marie Joseph de La Fayette (1757-1834)*, przyjacielowi Polski i Polaków (był on nawet współzałożycielem Centralnego Komitetu Pomocy Polsce, założonego na początku 1831 r.), w setną rocznicę jego śmierci. Tutaj, po bokach, herbowi towarzyszy nazwa Komitetu: *Comité Central en faveur des Polonais*¹⁹. (Il. 6-7).

Następny interesujący dokument z analizowanego zbioru to etykieta z nazwiskiem [Luigi] Cherubini²⁰, wprowadzająca nas w świat muzyki poprzez za-

¹⁸ Dostęp 09.07. 2025, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k54570438/f3.item>.

¹⁹ Adam Lewak, Władysław Pobóg-Malinowski, red. *Katalogu wystawy ku czci Generała M.G. La Fayette'a 1834-1934* (Warszawa: Biblioteka Narodowa, 1934), 22, dostęp 09.07.2025, <http://pbc.biaman.pl/Content/38590/Katalog%20wystawy%20ku%20czci%20generala%20M.G.La%20Fayettea%201834-1934.pdf>.

²⁰ Imię i nazwisko rodowe: Maria Luigi Carlo Zenobio Salvatore Cherubini (1760-1842), francuski kompozytor włoskiego pochodzenia o imponującej aktywności;

II.. 8-9. Zaproszenie do pianisty i kompozytora Antoniego Kątskiego,
z 26 lipca 1837 r.

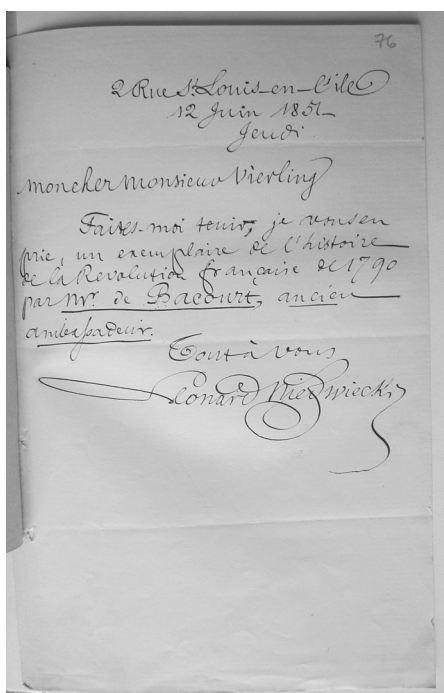
proszenia (z nagłówkiem Konserwatorium Muzycznego i Deklamacyjnego oraz podpisem dyrektora) z lat 1837 i 1838, adresowane do pianisty i kompozytora Antoniego Kątskiego (1817-1899)²¹, zaproszonego do jury konkursu pianistycznego. Ostatecznie osiadłszy w Paryżu, Antoni Kątski był silnie związany z polską emigracją. (II. 8-9).

Na innych stronach teczki można podziwiać artystyczne pióro o szczególnej elegancji. Należy ono do innego emigranta, który osiedlił się w Paryżu w listopadzie 1839 r. – Leonarda Niedźwieckiego (1811-1892)²². Oprócz opisywania życia polskiej emigracji oraz wydarzeń politycznych interesował się on również zagadnieniami związanymi ze stylami i technikami kaligraficznymi. Jego kompetencje w zakresie korespondencji, znajomość języków obcych oraz doświad-

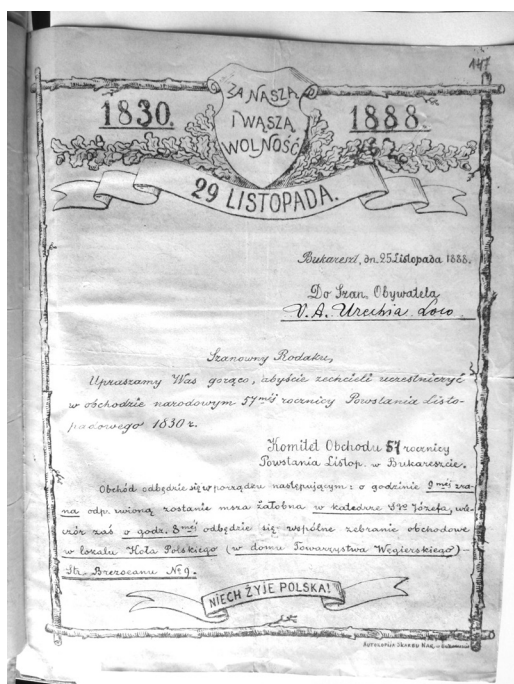
w 1821 r. został mianowany dyrektorem Konserwatorium Paryskiego. Zob.: *La Grande Encyclopédie*, t. 10 (Paris, b.r.), 1107-1108.

²¹ Włodzimierz Poźniak, „Kątski (de Kontski) Antoni”, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 12 (Wrocław-Warszawa-Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1966), 309-311.

²² Barbara Konarska, „Niedźwiecki Wiktor Leonard”, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 22 (Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk: Polska Akademia Umiejętności, 1977), 751-753.

Il. 10. List Leonarda Niedźwieckiego,
z 12 czerwca 1851 r.

Ryc. 11. Zaproszenie Komitetu Obchodu
57 rocznicy Powstania Listopadowego
w Bukareszcie do pana Vasile Alexandrescu
Urechia, z 25 listopada 1888 r.

czenie w sprawach wydawniczych umożliwiły mu objęcie stanowiska sekretarza hrabiego Władysława Zamojskiego (1803–1868), polityka i generała. Zachowało się kilka listów Niedźwieckiego adresowanych do wydawnictw lub antykwariu-szy. Wybrałam ten z datą 12 czerwca 1851 r. (strona nr 76 w teczce) wysłany do pewnego pana o nazwisku Vierling z księgarni Treuttel & Würtz z prośbą o zachowanie egzemplarza z *l'Histoire de la Revolution française* z 1790 r., napisanego przez pana de Bacourt, byłego ambasadora²³. (Il. 10).

Listę wybranych dokumentów uzupełniają dwa odręczne zaproszenia, w języku rumuńskim i polskim (strony nr 146, 147 w teczce), od Koła Polskiego w Bukareszcie. Wysłano je do samego twórcy Biblioteki, profesora Vasile Alexandrescu Urechii: „Znając Pańskie uczucia, które zawsze żywił Pan do narodu polskiego, prosimy pana o zaszczylenie nas swoją obecnością na tej uroczystości”, 29 listopada, w 57 rocznicę rewolucji polskiej 1830-1831. (Il. 11).

²³ Bacourt Adolphe Fourier de (1801-1865), francuski dyplomata. Zob.: *La Grande Encyclopédie*, t. 4 (Paris, b.r.), 1097-1098.

Natomiast przedostatnia strona teczek (strona nr 149) przedstawia drukowaną genealogię, *Rodowód domu Rawitów Ostrowskich*, wydaną w Paryżu w 1863 r.²⁴, przez Krystyna Rawicza Ostrowskiego (poetę, pisarza, publicystę, powstańca 1830/1831, emigranta), syna Antoniego Ostrowskiego (patrz wyżej, przypis 13). Jest ona podpisana przez Le[onarda] Ch[odźkę]²⁵, historyka i redaktora polskich prac propagandowych dotyczących emigracji, o bogatym dorobku wydawniczym obejmującym różne dziedziny. Poniżej, u dołu tekstu, można przeczytać: „Ułożył historycznie Leonard Bobeyko Chodźko herbu Kościesza, Paryż, 1863. W drukarni E. Martinet, przy ulicy Mignon, 2. Ogłosił osobistym staraniem i nakładem Krystyn Rawicz Ostrowski”.

Prezentacja dokumentów zawartych w omawianej teście będzie kontynuowana w przygotowywanym obecnie tomie *Polonica w Rumunii (XV-XX wiek)*. Zidentyfikowano dotychczas 120 jednostek archiwalnych i ponad 700 jednostek bibliograficznych, rozmieszczonych w ponad 30 kolekcjach, które ilustrują rozległe obszary nauki i kultury od średniowiecza do pierwszych dekad XX stulecia.

BIBLIOGRAFIA

Aljancic, Aimée, M. Beaucourt, A. Bonifaj (red.). *Grand Larousse en 10 volumes*, vol. 7, 8. Paris: Librairie Larousse, 1990.

Borkowska, Władysława. „Chodźko Leonard (1800-1871)”. W: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 3, 386-388. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1937.

Chaix d'Est-Ange G. *Dictionnaire des familles françaises anciennes ou notables à la fin du XIXe siècle*, 1903.

Estreicher, Karol. *Bibliografia polska XIX stulecia*, t. 1. Kraków: Akademia Umiejętności, 1872; t. 4 Kraków: Akademia Umiejętności, 1878.

Konarska, Barbara. „Niedźwiecki Wiktor Leonard”. W: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 22, 751-753. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk: Polska Akademia Umiejętności, 1977.

La Grande Encyclopédie, t. 4, t. 10, t. 29, Paryż, b.r.

Lewak, Adam, Pobóg-Malinowski Władysław. *Katalog wystawy ku czci Generała M.G. La Fayette'a 1834-1934*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 1934.

Mitric, Olimpia, „Cartea poloneză în Colecțiile Speciale ale Bibliotecii „V.A.Urechia” din Galați (Polska książka w kolekcjach specjalnych Biblioteki im. V.A. Urechia w Gałaczcu)”. W: *Polsko-rumuńskie związki historyczne i kulturowe. Materiały z sympozjum/ Legături istorice și culturale polono-române. Materialele simpozionului*, red. Stanislava Iachimovschi, Elżbieta Wieruszewska-Calistru, 349-353. Suczawa: Związek Polaków w Rumunii, 2013.

²⁴ Zob.: Karol Estreicher, *Bibliografia polska XIX stulecia [lata 1800-1881]*, t. 1 (A-F) (Kraków: Akademia Umiejętności, 1872), 200.

²⁵ Władysława Borkowska, „Chodźko Leonard (1800-1871)”, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 3 (Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1937), 386-388.

Mitric, Olimpia. „O scrisoare necunoscută a Kazimierei Hłakowiczówna, la Galați (Nieznany list Kazimierzy Hłakowiczówny w Gałaczach)”. W: *Wielowiekowe bogactwo polsko-rumuńskich związków historycznych i kulturowych / Bogăția multiseclară a legăturilor istorice și culturale polono-române*, red. Henryk Walczak, Stanislava Iachimovschi, Elżbieta Wieruszewska-Calistru, 306-311. Suczawa: Związek Polaków w Rumunii, 2014.

Pawłowski, Bronisław, Józef Dutkiewicz. „Józef Dwernicki”. W: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 6, 19-22. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1948.

Poźniak, Włodzimierz. „Kątski (de Kontski) Antoni”. W: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 12, 309-311. Wrocław-Warszawa-Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1966.

Rusu, Dorina N., *Membrii Academiei Române 1866-2016. Dicționar*, Partea a II-a (M-Z), Ed. a 5-a revăzută și augită, 773-774. Bukareszt: Editura Academiei Române, 2016.

Tokarz, Wacław. „Bem Józef Zacharjasz”. W: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 1, 416-419. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1935.

Więckowska, Helena. „Bronikowski Ksawery”. W: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 2, 468-470. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1936.

Zahorski, Witold. *Charakterystyka księgozbioru Biblioteki Polskiej w Paryżu*. Referat wygłoszony na XXVI sesji Stałej Konferencji MABPZ – Kraków 2004. Dostęp 07.07.2025. <https://www.mabpz.org/publikacje/charakterystyka-ksiegozbioru-biblioteki-polskiej-w-paryzu>.

Zajewski, Władysław. „Ostrowski Antoni Jan h. Rawicz”. W: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 24, 546-550. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk: Polska Akademia Umiejętności, 1979.

DOKUMENTY DOTYCZĄCE EMIGRACJI POLAKÓW Z PARYŻA W BIBLIOTECE „V.A. URECHIA” W GAŁACZU

SŁOWA KLUCZE:

emigracja polska, Paryż, Wielka Emigracja, Biblioteka V.A. Urechia, dokumenty archiwalne, Józef Bem, Antoni Ostrowski, polsko-rumuńskie relacje kulturalne

ABSTRAKT

Artykuł przedstawia zespół unikalnych dokumentów związanych z polską emigracją polityczną XIX w., przechowywanych w Dziale Zbiorów Specjalnych Biblioteki „V.A. Urechia” w Gałaczach. Wśród nich znajdują się listy, broszury, zaproszenia i noty pisane w językach francuskim, polskim, niemieckim i rosyjskim, datowane od końca XVIII do drugiej połowy XIX w. Autor omawia ich treść, autorstwo i kontekst historyczny, wskazując na wartość źródłową i kulturową tych materiałów. Szczególną uwagę zwraca na korespondencję i autografy postaci takich jak Józef Bem, Józef Dwernicki, Antoni Ostrowski, Ksawery Bronikowski, Leonard Niedźwiecki czy Leonard Chodźko. Analiza dokumentów pozwala odtworzyć sieć kontaktów, działalność polityczną i życie codzienne polskiej emigracji w Paryżu, a także ukazuje zainteresowanie fundatora biblioteki, Vasile Alexandrescu Urechii, historią i kulturą polską. Zbiór ten stanowi cenne źródło do badań nad relacjami polsko-rumuńskimi i historią Wielkiej Emigracji.

DOCUMENTS CONCERNING THE EMIGRATION OF POLES
FROM PARIS IN THE “V.A. URECHIA” LIBRARY IN GALAȚI

KEYWORDS

Polish emigration, Paris, Great Emigration, V.A. Urechia Library, archival documents, Józef Bem, Antoni Ostrowski, Polish-Romanian cultural relations

ABSTRACT

The article presents a collection of unique documents related to the 19th-century Polish political emigration, preserved in the Special Collections Department of the “V.A. Urechia” Library in Galați. Among them are letters, brochures, invitations, and notes written in French, Polish, German, and Russian, dating from the late 18th to the second half of the 19th century. The author discusses their content, authorship, and historical context, emphasizing their documentary and cultural value. Particular attention is given to correspondence and autographs by figures such as Józef Bem, Józef Dwernicki, Antoni Ostrowski, Ksawery Bronikowski, Leonard Niedźwiecki, and Leonard Chodźko. The analysis of these materials sheds light on the network of contacts, political activities, and everyday life of Polish émigrés in Paris, while also reflecting the interest of the library’s founder, Vasile Alexandrescu Urechia, in Polish history and culture. This collection represents an important source for research on Polish-Romanian relations and the history of the Great Emigration.